

Numărul 46.

Oradea-mare 30 nov. (13 dec.) 1903.

Anul XXXIX

Apare duminică. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Catastrofa Daciei.

— Roman istoric. — (Urmare.)

Înainte inese de a se da pradă acestei îmboldiri interne, în mintea-i îmbătăată de atâta lucire veselă se strecură un cuget negru, care-l înfioră. Ca și când în cel mai delicios cântec de mîerle și priveghitoare s'ar amestecă de-odată pe neașteptate un urit și sinistru cloncănit de corb, nimicind armonia sunetelor plăcute, Aelius se vedu trântit de acest cuget în teribila miserie de până acum

Îi venise în minte, că dacă va primi ajutorul oferit și va ajunge la libertate, toată furia dușmanilor sei se va prăbuși pe capul Alvameldei. Eră scumpă pentru el libertatea, și sufletul se tremurâ de emoțiune, când trebuia să se lapede de ea, dar inima sa nobilă se îngreșoasă de calea pe care o putea dobândi. Se îospăimântă de idea de a-ș salvă viața prin moartea acelei ființe, care în zilele negre de necaz îi fusese unica mângăere.

Torturat de aceste idei, Aelius căută după cuvinte potrivite să respingă ofertul preotesei, fără ca să-i pricinuiască dureri.

Alvamelda observă pe fruntea robului sbuciumarea gândurilor chinuitoare și zise:

— Pentru mine nu fi îngrijat Aelius. Mi-am tras seamă despre urmările cari m'ar așteptă, dacă aş remănea în Apulum și după scăpărea ta. Samanarich, în furia sa, pentru eliberarea unui prizonier,

care a fost menit să fie sacrificat pe altarul de peatră al zeului Wuotan, ar stropi acel altar cu sângele meu. Când se va zări inese de zi, noi vom fi deja departe de oraș. Așă cred că nu te vei împotrivi să merg și eu cu tine.

În toate aceste, atențiunea lui Aelius i-o captivaseră cuvintele îngrozitoare, că e menit să cadă jertfă pe altarul zeului păgân. Soartea teribilă ce i se pregătiă, îl umplu de ospaimă nimicitoare, care îi înghețase sângele în vine.

— Așă barbari crunți is Goții, de nu se rușinează să-și mânjească mânilor cu sânge de om? — întrebă Aelius îngrozit.

— În casuri esecțiionale nu se feresc nici de acest mijloc estrem, dacă vreii să impăce pe zeii mâniași, sau să esopere de la ei oareceva.

— Preoții Goților atunci is calii! — esclama Alvamelda.

— Acest oficiu nu dehonestă pe ewerții Goților, — zimbă Alvamelda. — În

Fată din Dalekarlia.

ochii poporului stima lor numai crește prin aceea că esecută sentințele de moarte.

Lui Aelius îi veni în minte, că pe vremile republicei și la Romani esecutorii sentințelor de moarte aveau scaun de onoare în senat; în urma acestei amintiri, datina Goților nu i se părură așa de curioasă.

— Din care cauză vrei să me jertfească zeilor? — întrebă mai departe Aelius, nescăpat încă de efectul îngrozitor al șirei ce promise de la Alvamelda.

— Samanarich s'a convins prin farmecele preotesei ce m'a înlocuit, că toată pricina încăpăținării lui Withimir ești tu. După credința lui, numai tu l-ai stricat și influențat să se lapede de credința strămoșească. Dacă Withimir n'ar fi fiul lui Athaulf, n'ar mai fi făcut prea multe ceremonii cu el, ci la cel dintâi semn de împotrivire de a jertfi zeilor păgâni, l-ar fi ucis. Poziția înaltă ce o ocupă Athaulf în sinul poporului gotic, l-a făcut pe ewartul suprem să cruce pe fiul cel rățacit.

— Oare cruță-l or și atunci, dacă prin vre-o minune voiți scăpa de moartea ce mi se pregătește?

— La toată întempleră. Despre aceasta poți fi liniștit. Athaulf iubește prea mult pe unicul său fiu și nu va suferi nici când să i se întemple vre-un reu. Acum numai despre siguranța ta e vorbă. Ziua de mâne nu trebuie să te afle nici într'un cas între aceste ziduri.

Aelius se înfioră, și pe frunte îi isovorise sudori reci de moarte.

— E statorită deja și ziua morții mele? — întrebă tremurând involuntar de ce-l asteptău.

— Da. Poimâne e serbătoare mare la Goți. În bărcul cel sfânt al lui Wuotan ai și început deja pregătirile. Jertfe nenumărate vor sângea pe altarele zeilor. Drept cunună a acestor jertfe Samanarich te-a ales pe tine. Nu există alt mijloc de a încungiura aceasta fioroasă moarte, decât dacă te vei decide să urmezi sfatul meu. Mâne noapte voiți veni deci după tine, până atunci voiți întocmi eu toate, ca să putem eși din oraș.

Aelius apucă mâna Alvameldei și-i zise emoționat:

— Pururea-ți voiți fi recunoscător pentru ajutorul ce mi-l dai. Nu voiți uita nici odată, că ți-ai pus în cumpănă viața, ca să me mântuești de o moarte rușinoasă, pe mine, pe un strein necunoscut.

— Lasă mulțumirile acum, timpul nu e potrivit pentru ele! De altmintea eu numai datoră mi-o împlinesc, când îți tind mână de ajutor.

— Nu te pricep, Alvamelda — se miră Aelius. — Zici că ți-e datorie să me mântuești de moarte, ceea ce numai atunci ar avea înțeles, dacă și eu ți-aș fi făcut acest serviciu.

— Tu ai făcut mai mult pentru mine — grăi cu zel Alvamelda, — de oare ce eu chiar și în cazul cel mai bun, dacă aș reuși să-mi împlinesc intențiunea, numai trupul ți l-aș mântui, până când tu mi-ai câștigat mântuirea sufletului. Sufletul meu arde de dor, ca să fiu și eu primit în creștinii.

— Acest dor ți se va împlini cât de îngrabă. Deja cunoștii principiile cardinale ale sfintei noastre religii. Dacă vom sosi la frații noștri, preotul te va putea împărtăși imediat în taina botezului.

— Și fără botez nu sunt creștină? — întrebă Alvamelda îngrijată. — Un om nebotezat care crede cuvintele lui Isus și-s promite în suflet că va ținea

toate poruncile lui, să nu poată dobândi viața cea vecinică?

— Cel ce nu se renaște din apă și spirit sfânt nu va intra întru împărăția cerului.

— Numai preotul poate boteza? — întrebă mai departe Alvamelda.

— În cas de trebuință ori și cine.

Îngrijirea dispărură la aceste cuvinte din inima Alvameldei și locul ei îl cuprinse o fericitoare bucurie. Cu fața transpirată de evlavie ingenunchiă și desvélindu-și capul, și-l aplecă cu umilință spre pept.

— Botează-me, Aelius! — se rugă cu mâinile încrucișate pe pept.

— Fii cu răbdare, Alvamelda! Aceasta mare taină o să ți-o împărtășească mâni mai vrednice decât ale mele.

Alvamelda își rădică frumoșii sei ochi spre Aelius.

— Tu însu-ți ai zis că în cas de trebuință poate boteza ori și cine. Nu me despoia deci de fericirea de a fi creștină, căci cine știe mai avea voiți oarecândva ocaziune a primi aceasta taină. Nu uită Aelius, că pasul ce-l voiți întreprinde întru scăparea ta, e împreunat cu multe pericole. Viața noastră e în mâinile Domnului. Înțelept e acel om care stă gata totdeauna și pe care obștescul sfârșit nu-l surprinde nepregătit!

Aelius incapabil de a se mai împotrivi, luă vasul său de apă și turnând de trei ori din el pe capul Alvameldei rosti cu evlavie umilită formula botezului.

Când se sculă Alvamelda din genunchi, se simți schimbată cu totul. Fanatica preoteasă păgână de odinioară, vrăjitoarea înșelătoare, murise, ca să învie o jună convertită, care în fragedul său sin simția constanța martirilor de a suferi fără șovăire cele mai oribile chinuri pentru credința sa.

În acest sublim moment de schimbare sufletească, de afară, din direcția ferestruicei temniții, se auziră sunând niște voci profunde bărbătești.

Bucuria și însuflețirea înghețară în spaimă îngrozitoare pe fața Alvameldei.

— Suntem perduți! — șopti palidă ca o moartă căreia îi rădică pânza de pe obrazii înmărmuriți.

Instinctul de a-și conserva viața făcū pe Aelius să cunoască pericolul momentului. Fără întârziare se repezi la lampa ce ardea pe padiment și cu o suflare puternică o stinse.

Sub fereastră se auziră peste câteva clipe pași grei și voci de ceartă.

— Am vădut lumină aici, frate!

— Te-ai uitat prea adânc în ulciorul cu vin de mere și ochii ți-au scăpărat.

— Cu alte cuvinte, vrei să zici că aș fi beat? Să-ți dovedesc că sunt mai treaz decât tine. Să ocolim puțin până la ușa temniții și să întrebăm pe păzitori.

Bărbații grăiau în limba gotică, și Aelius numai câteva cuvinte putū înțelege, cari înse îi fure de ajuns să tremure de frică.

Alvamelda picase în genunchi și buzele sale rostiră o rugăciune ferbinte, prima rugăciune ce o îndreptase cătră Atotputernicul ca creștină.

— Mergi tu singur, dacă voești, să stai la sfat cu păzitorii prisonierului — resună de afară o voce dură — eu voiți putea și mâne șci de la păzitori că intrat-au la prisonier cu lumină sau nu.

— Bine zici — se mulcomi și celalalt — mâne îți voiți dovedi că nu m'am înșelat.

Aelius și Alvamelda ascultaă cu resufflarea oprită, cum se departă sunetul pașilor grei, perden-du-se cu încetul în muțenia nopții întunecate.

În șopote precaute Alvamelda îl mai făcù atent pe Aelius să stee gata în noaptea următoare, apoi pipăi cu mâinile după lampă, pe care aflându-o o luă la sine.

Țiținile ruginite scârțairă din nou. Alvamelda puse panta de fer curmeziș peste ușă și încuă lăcatul.

Aelius se trânti pe așternut și-ș lipi fruntea infocată de zid să se răcorească.

VI.

Goana.

Puțini oameni se mută din aceasta vale a plân-gerilor și a suspinelor la viața cea vecinică, fără ca barem odată să nu fi avut prilej a fi munciți de agitația ce stăpânește spiritul, când se apropie momentul decisiv de la care depinde moartea sau viața.

Când Aelius se deșteptă din somnul adânc și-și îndreptă privirea la dunga de lumină ce se strecură prin mica ferestruță a temniții, i se părù la început că visase numai. Pe lespețile de peatră se întindea în linie dreaptă un șerpe de foc, înțepenit și nemișcat, cum soarele își proiectase razele prin ferestruce. În dunga luminoasă Aelius observă o pată întunecată; aceasta îi aduse în memorie frica ce o suportase în noaptea trecută, când aușind glasuri ome-neșci se aruncase pe lampă și o vèrsase. Oleul a curs pe petrii unde lătindu-se, în bătaia razelor pàrea acum mai negru decât împregiurimea sură.

Se apropiă timpul, când păzitorii sei se îndatinău a-i aduce hrana pe o zi: o bucată de pâne neagră și un ol cu apă. Aelius luă din așternut un mânunchi de pae și mătură cu el pulvere pe pata de oleu.

Abiă terminase aceasta și la ușe se auđi sgomot.

Aelius se aruncă pe așternut și-și reculese toată voința să-și ascundă iritația sub un exterior liniștit și nepăsător.

Păzitorul, un Got moros, intră cu o bucată de pâne și cu un ol de apă în mână.

— Scoală, trântore, și mănca! — il agrăi dur, lovindu-l cu piciorul.

Aelius nu se mișcă.

Gotul îi svèrlì pânea în cap și puse olul lângă așternut.

— Scoală dobitocule, că de mâne încolo te vei sătură de a ședeă culcat! — strigă sèlbatic. — Nicì nu pricep de ce te mai îngrașă Samanarich, când și așa ești destul de bun de junghiat.

Fiind că Aelius nicì nu se respunse nicì nu se mișcase, Gotul îl mai improșcă de câteva ori cu piciorul, în urmă il părăsi nemulțumit că n'a reușit a inspiră frică în prisonier.

De când eră Aelius între acele ziduri, încă nicì o zi nu-i păruse atât de lungă ca aceea. De altă dată se îngroziă, când vedea ferestruia întunecându-se, acum de ar fi putut ar fi adus cu adinsul noaptea.

În locul tristei senzații de singurătate, noaptea apropiândă de asta dată îi aduse speranța în reușirea pasului temerar ce se decise să-l rischeze. Ceea ce la început, când îl îndemnase Alvamelda să fugă

de moartea sigură, i se păruse lucru desperat și lipsit de nădejdea bune reușite, acum, după ce în suflet își inchipuise soarta fioroasă ce-l așteptă, decumva n'ar ascultă înțeleptul sfat al prietenei sale, i se infătoșă ca unicul mod posibil de scăpare.

Penumbra temniții sale cu încetul se condensă în întunec nepétruns. Robul nu-și mai zări nicì mâna ținută înaintea ochilor. Întunecul ce de altă dată i se apesă ca o peatră grea pe sufletul se chinuit de cugete triste, acum îi eră binevenit și întimpinat cu bucurie.

Trecură ore în liniște mută, conturbată numai din când în când de sunetul infundat al pașilor sentinelelor, cari se plimbau pe dinaintea uși inferecate.

O, cât de înfiorător resunaă acum în urechile lui Aelius acești pași! Ca și când o reuțăcioasă mână de inimic l'ar impinge fără milă într'un abis fără fund, din care se svèrcoliă a iesi, acești pași sgomotoși il implură de groaza morții. Acest sunet chinuit în noaptea trecută îi strigă, că păzitorii sei stau veghe și că Alvamelda sau și-a uitat promisiunea, temându-se de urmările faptei plănuite, sau că pe lângă toată bunăvoința ei n'au isbutit să abată pe păzitori de la împlinirea datoriei lor.

Sèrmanul naufragiat, căruia un val involburat îi răpise din mâinile tremurătoare singura speranță debilă, o bucată de scândură, căreia își incredințase viața periclitată, și în loc de glasuri de îmbărbătare, se cutremură în suflet de bubuitul asurđitor al trăsnetelor neinterupte, de vuetul groaznic al uraganului înfuriat, și în giuruu se, în loc de brațe întinse spre ajutor, nu vede decât valuri spumegânde și abisuri deschise spre a-l înghiți în tot momentul — nu e stăpânit de frică mai chinuitoare, decât aceea a căreia pradă devenise Aelius. El, care la început eră gata în ori care moment a se despărți de aceasta viață, care pentru dènsul nu mai eră decât un câmp pustiù de neagra desnădejduire, după ce o mână gingasă de prietină binevoitoare sădise în solul stèrp arborele speranței, pe care îl vèduse crescènd și înflorind, eră să-și peardă mințile de teama că nu va gustă din fructele lui.

(Va urmă.)

Tit Chitul.

P o v e s t e a.

*Tu suflet închinat durerii,
De-atâta vreme ferecat,
Din toropeala neguroasă
Abiă dacă te ai luminat,*

*De-o rază caldă de tubire,
Din inimioara lui de foc,
Tu suflet prigonit de soarte
Și-atât de fără de noroc.*

*Și tainic început a toarce
Un basm atât de fericit,
Uitând o chipă de tubire
C'atât de mult ai suferit.*

*Dar nu ți-e dată fericirea,
C'abiă ți-e basmul la 'nceput,
Și 'n lacrimi îți înmoț condetul,
Pe gânduri remăiând pierdut...*

Elena din Ardeal.

Din viața Românilor macedoneni.

Cu cine rămâi, mamă?

Fără mult sgomot și multă veselie la birtul Clisura, sau mai bine ca să-i zicem numele întregit, la birtul Vlaho-Clisura, cum ține antreprenorul să i se zică, pentru că în el vede o dovadă mai mult a romanității locuitorilor din acest important centru românesc din Macedonia.

Așa e în toate zilele la birtul Vlaho-Clisura. Clientela lui o formează aproape exclusiv Românii, veniți de prin toate unghiurile Macedoniei. Acolo ei se cunosc mai de aproape, stabilesc între dânsii legături de prietenie și solidaritate, își spun unul altuia păsurile sufletești, caută să se pue în curent cu tot ce se petrece în patrie, nevoind să fie străini nici chiar de cele mai nesemnate evenimente, ca logodne, căsătorii, morți etc. și tot acolo caută ca în câteva pahare de vin să-și mai aline dorul de locul natal, de casă și de părinți, pe cari mulți nu i-au vădut de ani și ani de zile. Și datorită acestui loc de întâlnire comună sentimentul de dragoste de patrie și ai se stă întreg și pururea viu în inimile acelor Români, pe cari împregiurările i-au silit să-și caute între străini mijloacele de trai.

Și pe când într'o seară paharele se ciocniau și oamenii erau porniți spre chef, iată că în birt întră o femeie, o provincială, dar după toate aparențele o Româncă.

Palidă, slabă și sbârțită, adusă pe spate, cu capul mereu plecat în jos, cu două cearcăne vinete în giurul ochilor și îmbrăcată numai în negru, de la prima vedere ghicai, că dureri

mari, că suferințe sfâșietoare îi sdrobiseră inima și o îmbetrâneră înainte de vreme. Doar ochii, doi ochi negri și limpezi, mai atestau ca o slabă mărturie de viața dispărută, de vioiciunea stinsă, de frumusețea apusă a acelora, care prin prezența ei venia să turbure veselia și buna dispozițiune a clienților din birt.

Ruptă de oboseală și șovăind pe picioarele ei slabe și nesigure, ea cădă pe un scaun, scoțând un oftat prelung, dureros.

Și după ce cei câțiva cunoscuți din orașul ei și mulțimea de curioși făcură roată în giuru-i, femeia, silindu-se să oprească cursul lacrimilor, cari curgeau ca dintr'un isvor nesecat, începă să-și povestească suferințele, cari o istoviseră, durerile, cari îi sfâșiaseră inima, cari o apropiaseră de mormânt și cari o făcuseră ca la bătrânețe să-și părăsească

casa și locul unde s'a născut, a copilărit și a trăit o viață întreagă, să se despartă de tot ce-i eră mai drag, să ia drumul străinătății și să vină în acest oraș așa de îndepărtat.

Erau, cele ce spunea dânsa, o poveste tristă, o poveste trăită, erau espunerea acelor suferințe, pe cari la noi le vei auzi din multe și multe guri de femeie, pentru că nu puține sânt acelea, cari ca și nenorocita, ce stetea înainte-ne, au dus din greu o viață de amaruri și nevoi și luptând cu un eroism neîntrecut, îndurând toate lipsurile, toate chinurile, la sfârșit când credea, că găsec ușurare și zile senine, au vădut că pe neașteptate tot idealul lor e sfărmat și o prăpastie se sapă între ele și mult dorita fericire.

Fată din Dalekarlia.

„Din întreaga mea viață, începă dânsa, nu pot zice că am trăit, decât primele șase luni de la căsătorie. În tot celalalt timp am suferit atâta, încât me mir cum de mai trăesc încă. După aceste șase luni bărbatul meu pleacă în străinătate și iată că s'au implinit douzeci și șase de ani, fără să-l mai revăd. Am suferit mult, mult de tot în lipsa lui, dar nu m'am plâns, dar n'am desperat. Îmi găsiam alinare la necasurile mele în baiașul meu, în odorul meu, pe care mi-l hărăzise Dumnezeu câteva luni de la plecarea lui. În el erau concentrate toate speranțele mele, el formă tot scopul vioroasei mele vieți. Un suris al lui, o îmbrățișare a lui, îmi insenină fața, îmi învioră inima și me făcea să rabd totul, fără să cârtesc. Și cum l-am iubit și cum l-am crescut și cum, fără să me cruț, am muncit pentru el într'una ziua și noaptea, pentru ca dânsul să nu cunoască miseria, pentru ca el să nu ducă lipsa de

nimic, aceasta o pot înțelege numai mame, cari au fost în situația mea.

„Iar când el în naivitatea lui me întrebă:

— Mamă, am eu tată? Mămițico, unde e tata al meu? oh! atunci mi se rupea inima în mine, eram sdrobotă, me credeam cea mai nenorocită ființă de pe pământ.

„Dar tată-so nu venia. Erau rare și numai triste veștile ce primiam de la dânsul.

„O fatalitate oarbă îl presentă și făcea ca nici o întreprindere să nu-i reușească. Și mereu se plângea că e bolnav. O scrisoare de la el me făcea să plâng zile și nopți întregi și să fiu tristă vreme îndelungată.

„Bătatul inșe creșcea sănătos, voinic, rumen la față. Lui îi ascundeam toate suferințele mele. În

fața lui me siliam să fiu veselă, zimbitoare, pentru ca să nu sădese durerea în acea inimă fragedă de copil.

„Aū trecut ani după ani și mititelul de odinioară s'a făcut flăcău mare și voinic cum puțin erau în sat ca dēnsul. Și înaintând în vērștă, își dădea bine seamă de starea lui. A priceput el, că are tată, dar că tată-so e departe, e sărac și e suferind, și dacă el a putut ca toți ceilalți copii să urmeze învățătura și să nu ducă lipsă de ceva, aceasta o datoră numai mie, o datoră faptului, că eu mi-am jertfit sănătatea și odihna pentru binele și fericirea lui. De aceea iubirea, ce mi-o arătă mie, eră nemărginită, de aceea de la vērșta de 15 ani n'a mai vrut să se ducă la școală, pentru ca să me cruțe pe mine și să-mi vie în ajutorul meu.

„Munciă el o muncă supraomenească, dar eră o muncă cinstită și cu spor. Și avea un singur gând: să-l aducă pe tată-so acasă, să-l scape de miseria străinătății și să-și asigure bătrânețe tihnite și senine.

— Numai așa fericirea noastră casnică va fi completă, repetă el adesea.

„Dar Dumnezeu a hotărît într'altfel. Cu ce i-am greșit, ca să me pedepsească atâta, asta nu o înțeleg.

„În iarna anului trecut — și aci lacrimile isbucniră cu multă forță din ochii ei — se făcuse de mult noapte, și el, băiatul meu, nu se mai întorcea. Eram îngrijată din cale afară și nu-mi mai găsim astempăr în casă. Ceasurile, minutele mi se păreau lungi, nesfērșite. Afară ninge cu nemiluita și suflă un vânt înghețat, sēlbatic.

„Iar el tot întârziă. A-prinsesem candela și me rugam ca o desperată la icoana Maicei Domnului. În vecini un câne urlă de-mi sfâșie inima.

„Pe la miezul nopții mi l-aū adus dejerat, aproape în nesimțire. Fusese apucat de viscol, pe când veniă din satul vecin și căduse în zăpadă.

„Multe nopți am veghiat la căpētēiul lui și multe lacrimi am vērșat, când îl vedeam palid, suferind, vāietându-se de dureri îngrozitoare în tot corpul.

„În primăvară a putut să iasă afară și să se apuce iar de munca lui. Dacă i-a scăpat viața, sănătatea inse i se duse pentru totdeauna. Nu mai eră voinicul de mai înainte, pentru care nu esistau primejdi, care nu cunoșcea oboselile. Se simțea prăpădit după cea mai mică muncă. Din când în când eră apucat de friguri, iar o tuse seacă, care nu-l slăbiă nici ziua, nici noaptea, îi istoviă puterile.

I se îndoise corpul, i se stinsese vigoarea minții, îngălbenise la față.

„Dar el imi ascundea totul. El se prefăcea că e sănētos, că-i merge bine. Și totuși îl vedeam cum zi cu zi, cum oră cu oră se stinge, se duce.

„A răbdat el, cât a răbdat, dar nemiloasa boală care-l consumă, a fost mai tare decât dēnsul și l-a repus. Când a vedut că picioarele nu-l mai țin, că frigurile nu-l mai părăsesc, că dureri ascuțite are în tot corpul, că pieptul îl chinuă grozav, din ziua aceea el n'a mai părăsit odala și patul.

„Și într'o noapte, o noapte care a respândit întunerec peste toată viața mea și mi-a înfășurat inima pe veți într'un zăbranic negru, el a început să se sbată grozav în pat, eră aprins la obraji de o roșeață, pe care de mult nu i-o vedusem, și orcăiă greu din piept.

„Și într'un moment, un moment pe care nu-l voiū uită vr'odată, numai atâta mi-a putut zice:

— Cu cine rămăi tu, mamă?

„Și-și dete sufletul.

Femeia tăcū. O podidi un plāns nebun, nervos, abundant.

Iar după puțin timpușa birtului se deschise și întră o figură cunoscută noue. Eră un bătrān slab, uscățiv, prăpădit, supt la față, schiopătând dintr'un picior, îmbrăcat în zdrențe și trăind din mila celorlalți.

Și când femeia se uită la noul venit și recunoșcū în el pe bărbatul ei, pe acel bărbat pe care nu-l veduse de douezeci și șase de ani, și când în locul aceluși bărbat voinic, tinēr și vērșos, ea regăsiă după atâta vreme pe un bătrān schilod și zdrențos, biata femeie aiurită, zăpăcită, se uită țintă la el, căutând par că deslegarea unei enigme grele.

Pentru acest om neom ea își părăsise casa părintească, vērșuse tot ce strinsese o viață, ca să aibă cheltueli de drum, își părăsise sfântul moment al fiului ei adorat, în speranța, că va găsi oare-care sprijin, că va putea trăi în tihnă puținele zile, ce-i mai rămāneau de trăit.

Multă vreme a stat dusă ca inlemnită. Apoi, întindēndu-și unul altuia o mână tremurătoare și ofilită, ei s'aū depărtat încet, cu capul în jos, cu lacrimi în ochi, cu amarul în inimă.

Salonic.

N. Bațaria.

Port popular din Dalekarlia.

B i e s t e m u l .

— Tragedie. —

Treî acte în versuri.

(Urmare.)

ROXANDA.

Stai, Eracli...

E mai bine să te oprești.

ERACLI.

Da ? și pentru ce ?

ROXANDA.

Fiind că

Ai destulă vreme...

ERACLI.

Ce ?

ROXANDA.

Ca să afli ce te așteaptă.

ERACLI, după ce privește cu grijă în fund, își pipăe pistoalele.

Îmi ascunđi vre-o bucurie,
Căci altfel mi-ai spune : „Du-te !
Mergi de veđi !“

ROXANDA.

Ba nu, Eracli,

O durere este colo.

ERACLI, ride sgomotos.

O durere pentru mine !
Și Roxanda me oprește...
O minune ca aceasta
N'am visat să veđ vre-odată.
Poate e vr'un Turc acolo,
Îa să veđ...

LIA.

Oprește, tată !

ERACLI, furios.

Ei, și tu !

O imbrânțește.

ROXANDA, sue răpede scara.

Voești să veđi,

Bine... uita-te !...

Dă perdeaua la o parte. Eracli rămâne incremenit.

ERACLI.

El ! Tudor !

ROXANDA.

Da ! chiar el ! Copilul nostru !

ERACLI.

Cum, ce zici ? El ! Tudor ! Tudor ?

El lumina vieții mele ?

Floarea 'n sinul meu crescută ?

Dênsul mort ? Dar cum se poate ?

LIA.

Tată !

ERACLI.

Vai ! inebunesc --

Mort ! Mort Tudor !

Plânge.

Apoi smulgându-se din brațele lui Stroe și ale Lief cărî il susțin.

E mineiună !

Merge la cadavrul lui Tudor.

Ah, nu... nu ! dar nu se poate !

Tudor ! tatăl teú te chiamă.

Uite-l, — plânge lângă tine ;

Nu-l lăsă să plâng' atât.

Tudore deschide ochii,

Vreu să-i veđ o clipă încă.

Pausă.

O ! dar cum, dar cum se poate !

LIA.

Aide tată nu mai plânge.

Vai ! așa a vrut ursita !

Fii mai tare !

ERACLI.

Cum ? o rană !

Tudor e ucis : De cine ?

Se ridică, privește când la Stroe, când la Lia, când la Roxanda. Figura lui e groaznică și nu poți ști dacă ura sau desnădejdea îi stăpânește mai mult sufletul.

O lungă pauză. Roxanda nemșcată a asistat mută la toată scena, n'a făcut măcar un gest. Ea fixează pe Eracli.

STROE, incet, cu glas ca din mormânt.

Ceasul reú când e să vie,

Vine singur ! și nu omul

Poate 'n loc să-l mai reție !

Ceasul reú în noaptea asta

A sunat, — și-atât a fost.

ERACLI.

Cum ? Vorbește !

STROE.

Din mormânt

Nimeni nu se mai întoarce.

Cel ramas pe mort îl plânge

Și gândește...

ERACLI.

Ce ?

STROE.

Să între

Pe o cale-adeverată,

Ca apoi să nu se 'ntemple

Ceasul reú din nou să bată !

ERACLI.

Cine, cine l-a ucis ?

ROXANDA, într'un glas rugător.

Îți voi spune eu Eracli.

Azi te plângi, căci suferința

Leagă om de om, — și iute

Mi-a pierit mânia toată ; —

Și nici nu știu cu ce vorbe

Să-ți fac rana mai ușoară.

Vai ! cunosc ce e durerea

Și ce răpede omoară !

Dar spunându ți tot, Eracli

Eu me tem că ..

ERACLI, aspru.

Ce ? De sigur

Ai vr'o vină.

ROXAMDA.

Eu ! Nici una !

Dar ca mamă și femeie,

Da, me tem știindu-ți firea,

Că-i sili ca ceasul reú

Să mai sune înc'odată.

Eü, imi apër ce-mi remâne,
 Și mi-e frică, și mi-e groază
 Pentru Lia, pentru tot,
 Pentru tine chiar...

Ascultă
 Și stai jos, — căci, veđi, durerea
 Te-a lovit cumplit Eracli.

Eracli stă jos.
 Nu voesc să-ți fac o vină,
 Dar veđi tu cum vine soarta,
 Noi o facem rea adesea,
 Și de veđi pe Tudor mort,
 E că prea ai mers pe-o cale
 De mânie și de ură.
 O să-ți spun tot... tot... Așteaptă,
 Dar întei te rog, Eracli,
 Dă dreptate și Roxandei.
 Te gândește că și dânsa
 Ar putea ceva să facă
 Pentru pacea astei case.

ERACLI, furios.
 Cine, cine l-a ucis?
 A! voești să spui că vina
 E din partea mea... că tu...
 Vine cu pumnii strinși spre Roxanda.

LIA, punându-se între el și Roxanda.
 Dar ce faci?

ROXANDA.
 E 'ntâia dată
 Că vin astfel să te rog.
 Bietul Tudor! Ca și tine,
 Eü îl plâng, căci îi sunt mamă!
 Dar voesc, vedându-l colo,
 Să opresc aci urgia!
 A, nu știi! O presimțire
 Me pătrunde-adânc în suflet,
 Și te rog...

Voiu fi de astăzi
 Roabă ție pentru viață.
 Dar așteaptă. Fii mai blând...
 Nu luă în vrajbă toate;
 Vin-o 'n camera-ți de plângi.
 Noaptea-aduce gânduri bune...
 Îți voiu spune tot acolo,
 Și...

ERACLI, furios.
 Muțescă-ți vorba, vulpe!
 E destul de când tot latră.
 Stroe, spune-mi... spune Lio...

LIA.
 Soarta a desprins un trăsnet.

ERACLI, furios.
 Fiare! fiare! spuneți cine
 L-a ucis pe Tudor.

ROXAMDA.
 Tu!

Pausă lungă.
 L-ai făcut să fie reü; —
 Ca să-ți dea pedeapsă cruntă,
 Ni-l ia astăzi Dumnezeuü.

ERACLI.
 Îndrăznești! A! tu...

ROXANDA, foarte liniștită.

Imi pare
 Și-a făcut el seamă singur.
 Eracli remâne înmărmurit. Roxanda sdrobiță șovăe, caută
 să se sprigine de Stroe și Lia.

Vin-o Stroe... toată tremur...
 Vin-o alba mea copilă...
 Ce me fac?...

Plânge,

O, Deamne! Doamne!

ERACLI, furios.

S'a ucis el! Tudor! Ah!
 Nu ți-e teamă că răbdarea
 Are-o margine, Roxandă?
 Tu cu Lia stați de pândă
 Și-l aveți pe Stroe-alături
 Ca să mușce ca un câne.
 Azi cuțitul e la os!
 Dar și eü în contra voastră
 O să am pumnalul scos!
 Voi mi-aduceți moartea 'n casă,
 Mi l-ați smuls din sin pe Tudor,
 Și intins l-ați pus pe masă!

Roxanda se întoarce.
 Eü ve 'ntreb și gem și plâng;
 Și voi stați ca piatra! Piatră
 Am să fiu și eü cu voi!
 A! dar cum? De când femeia
 Are dreptul să infrunte
 Pe-al ei soț, sau pe-al ei tată
 Și să-l judece ca voi?
 Și prin cari legi femeia
 Își ia dreptul să cârtească,
 Și pe-ascuns tâlhari de codru
 În cămin s'adăpostească!
 Da, ve zie! Și-acum în casă
 Ucigașul stă dosit...
 Eü îl caut, voi l-ascundeți,
 Căci se vede l-ați chemat!

STROE.

Nu grăi blesteme, — cerul
 Te aude și-l păcat.

ERACLI.

Spun ce ved! Și-ați dat cuțitul...
 Ense-și voi ca să omoare!...

LIA.

Faci păcat de moarte!

ERACLI.

Cine
 L-a ucis pe Tudor... Spuneți,
 Sau sünțeți chiar voi?

(Finea va urmă.)

Ludovic Daus.

Statistica Armânilor.

În privința statisticii Armânilor din Peninsula Balcanică s'au scris multe, dar până acum nu s'a putut da cifra exactă a populațiunei armâneșei din provinciile Turciei, Greciei, Serbiei și Bulgariei, de oare ce cu mari greutate se poate face o statistică în acele părți, apoi câțiva cari au dat un număr oarecare, l-au făcut sau intenționat, sau că au fost in-
duși în eroare.

Așă Grecul Nicolai Iis în cartea sa „la Macedoine“ nu trece peste 100.000; numai Rizu Rangabé în revista „Pandora“ din 1856 ne ridică la 600.000 locuitori; iar unii streini, ca să servească interesele Grecilor sau Bulgarilor, au dat cifre false, cari n'au nici o valoare, spre es. dr. Weigand nu ne ridică decât la 150.000, în timp ce alții, ca Halm în cartea sa „Albanische Studien“ ne evaluează la 500.000. Ami Boné în cartea sa „La Turquie d'Europe“ la 600.000. Leake în cartea sa „Trevels in Northern Greece“ la 500.000. Jonguiere în cartea sa „Histoire de l'Empire Ottoman“ la 900.000. Elisée Reclus în cartea sa „Geographie Universelle“ la 275.000 numai în Turcia Europeană. Abel Hovelacque în cartea sa „Langues Racy, Nationalités“ pag. 39 ridică numărul Armânilor din Epir și Macedonia la 400.000, cei din Serbia la 110.000; Gaston Deschamps în cartea sa „La Grèce d'aujourd'hui“ numai în Macedonia spune că sunt 75.413; La grande Encyclopedie (Lamirat) ridică numărul Valachilor din Grecia la 50.000 după Frülly, iar în vilaetul Salonic, sunt zice „la Grande Encyclopedie“ peste 21.000 Valachi. Un diplomat în cartea sa „les Grecs à tous les Epoques“ dă o cifră de 1,800.000. Baron von der Goltz dă o cifră de 800.000. Nicefon Balacescu în jurnalul „Românul“ dă o cifră de 2,800.000; Bolintianu în cartea sa „Călătoriile la Români din Macedonia și Muntele Athos“, dă o cifră de 1,200.000, astfel împărțiți: Macedonia 450.000; Thesalia 200.000; Epir și Albania 350.000; Grecia 200.000. Nenițescu în cartea sa „De la Români din Turcia Europeană“ dă o cifră de 863.000, astfel împărțiți: Armâni din Meglen 27.000; Epiroți 170.000; Voscopoleni 42.000; Gramosteni 4800; Albano-Vlahi 200.000, Fârșiroți 20.000; Olimpiani 32.000; Seresia și pe lângă Mesta 32.000.

Dintre toate aceste cifre, cea mai apropiată de adevăr este cea propusă de Escelența Sa Baron von der Goltz, cere a trăit mult timp în Turcia și care știe mai bine decât ori care altul numărul Armânilor pe unde locuiesc, de oare-ce s'a interesat foarte mult de noi și lucrul acesta trebuie să ne bucure pe noi Armâni, căci spusele pline de adevăr ale acestui ilustru general valorează mai mult decât toate statisticele făcute până acum.

Pe lângă cele spuse mai sus voiți da și lista comunelor armâneșei din cele cinci vilaete ale imperiului turcesc și din provincia Thessaliei, care în urma tractatului de la Berlin a fost aneșată Greciei. Această listă va fi în unul din numerele viitoare. (Vom primi cu plăcere. Red.)

Salonic.

V. Diamandi.

Descântee.

— Comitatul Hunedoara. —

De spăriat.

Copiii nevêrstniciei ușor se spărie din „fie ce goge vîd.* E bine să le descânți cu plumb topit și răcit grabnic în apă. De trei ori treci peste leagănul cu copilul și de trei ori zici:

Doamne ajută, sfinte Doamne!
Sari spăriete
În părete;
Răspindă
În grindă;
Să rămână N. curat.
Luminat,
Cum Maica sfântă l-o dat
Și l-o lăsat,
Ca argintu frumos strecurat!

Din apă dai pruncului să bee.

(Comunic. de Susana Mincelan, nevastă Bretelin.)

Tot pentru spăriat e bine să pui rînd la țigina ușii de la casă un cuțit, sêcure, mătură, sare și foc și din prag te întorei cu fața cătră pădure și zici de noue ori după olaltă:

Doamne ajută!
Du-te spăriete de la N.
În codrii pustii,
Unde glas de cocoș nu s'aude:
Nici paseri cîntînd,
Nici ciricîind;
Să rămână N. curat,
Luminat,
Cum Maica-preceslă l-o dat;
Că eu cu cuțitu te-oiu junghiă,
Cu sêcurea te-oiu tăia,
Cu mătura te-oiu mătura,
Cu sarea te-oiu sara,
Și cu focu te-oiu arde!

Pe urmă suflă de trei ori peste capul pruncului.

Se descântă numai de la amiază înainte până se vede pădurea.

(Baba, Maria Balint, Vețel.)

De buba grabnică.

După amiază până la asfințit de soare ducei pruncul în apă curgătoare. Cu cuțitul și cu mătura faci în apă cruce de trei ori; apoi iați apă în ceva vas și stingi trei cărbuni în ea și zici:

Ești bubă grabnică,
De 99 de feluri
Din cap,
De după cap;
Din plele
De sub piele;
Din toate mădulările lui N.
Din toate nchieturile lui N.,
Du-te în codrii pustii,
Unde cocoșu nu cîntă,
Nici tăetură de bărbat nu s'aude;
Acolo să locuești
Și să vecuești!

(Baba, Anica Lonțului, Bretelin.)

Emil V. Degan.

* Din toată nimica.

La cumpănă.

Viața ajunsese pentru sormană Elena de ne-suferit. Scene și iar scene. Din cel mai de nimic lucru, ceartă. Nu mai putea răbdă. Plânse atît de mult în cursul acestor zece ani de căsnicie nenorocită, încât ochii ei slăbiți nu mai puteau storce o lacrimă.

Acum, după o ceartă iscată dintr'un lucru de nimic, sta în mijlocul casei, îmbrăcată, cu pălăria pe cap și-și punea mânușile. Trecuse un sfert de ceas de când se căsnia să încheie un nasture la o mănuse și nici nu băgase de seamă că-l încheiase și-l deschisese de zece de ori.

Dar trebuia să plece. Când într'un moment de adâncă disperare ea-l strigase: Spune-mi, pentru ce nici odată de când ne-am cunoscut nu mi-ai spus odată numai, că ești fericit, de ce veșnic m'ai făcut să sufer și ai suferit și tu?

El îi respunsese calm și rece: Pentru că întotdeauna am fost nefericit alături de tine și unicul ideal care mi-a mai rămas e, să nu te mai văd. Iată care ar fi momentul fericirii pentru mine.

O, cât o blesaseră de adânc în mândria ei de femeie, cuvintele astea crude!

Dar nu eră insulta care o hotărâ să plece. Nu, răbdase ea altele tot atît de grele din partea lui. Gîndul că plecarea ei l-ar putea face fericit, îi da puterea de a se despărți de tot ce-i eră drag.

Simțea că viața asta, lipsită de pacea aceea care face plăcerea căsniciei, distrusese toată comoara de sentimente bune și frumoase cu care călcuse pragul casei lui. Vedea că traiul cu el ar duce-o acolo unde nu voia să ajungă. Și îi eră teamă că într'un moment de desnădejde și de furie ar putea face o crimă.

Une-ori, în nopțile de nesomn, urmate după o ceartă mai vie, îi treceau gînduri nebune prin creierul infierbentat. Să se scoale, să se ducă tiptil în bucătărie, să ia satirul și să isbească cu putere în capul lui. O, ce voluptate ar simți să vadă risipiți prin casă, pe pereți, creerii aceia cari imaginaseră mereu cuvinte urite și torturi noue. Dar membrele îi erau ca paralizate. Milă nu i-ar fi.

Cum? De ce, când dascoperia vre-o nouă aventură de dragoste a lui și i-o reproșă, el răspundea cu brutalitate: Așă vrea, așă fac! De ce-și bătuse el joc de tinerețea și de frumusețea ei? De ce?

Îi iubise ea vre-odată? Îi iubiă acum? Iată ce se tot întrebă și nu-și putea răspunde. Ce e iubirea? Nu simțise nici odată mai mult pentru un altul. Dacă nu-l vedea, doria să vie, dar nu-l așteptă, pentru a-i eși cu drag înainte nici nu putea. Purtarea lui rece îi tăia ori și ce cuvînt de dragoste.

Eră poate numai obișnuința. Se învățase să-l vadă în fiecare zi și de aceea îl așteptă.

Ce o ținuse deci de el? Datoria? Dar datoria

o calcă mulți în picioare. Copiii? Ei, dar câte mame nu-și părăsesc copiii?! Nu, nu eră nici asta ce o ținea legată de el. Atunci? Nu șiea, nu-și dădea nici ea seama.

Trebuia înse să plece. Simțea un moment de energie și căută să se folosească de el. Să plece. Poate peste un ceas, nu o va mai putea face. Și ce greu îi venia!

„O, aș vrea să mor! — suspină ea greu.

„Să nu mori mămico, că mor și eu cu tine! — auți de odată pe copila ei de 4 ani, care se jucă în odaia de alături și copilul veni de se agăta cu mâinile de rochia ei. Atunci energia ei pe care se bizuia atata, o părăsi și cădu plângend pe un scaun. Din nou va fi roaba suferinței.

Se gîndi la sinucidere. Un moment, numai un moment de curagiu și nu va mai minți milă de copii, nimic.

Să moară. Dar trăise ea până acum? Ce simțise ea de viață? Numai relele ei. Auțise și ea de la alții că viața își are bucuriile și plăcerile ei. Cari erau plăcerile vieții ei? Desmerdările copiilor. O, e mult asta, să simți când ești trist, mînuțele dragă-lase ale unui copil, copilul tei, mîngîindu-ți fața ta plină de lacrimi; să auți din gurița lui cuvintele: taci mamă, nu mai plînge, să șei că el, măcar el, copilul, simte cu tine, atît pe cât își poate da el seama.

E mult, dar nu e tot. Ori cât de bună mamă ai fi, ești înse și om, șei că îți se cuvine și ție ceva din plăcerile celorlalte și îți vine greu să renunți la ele.

Se simțea el oare vinovat față de ea? Eră prea egoist și nu șiea plăcerea aceea sufltească să renunți la tine pentru un altul.

Ce trebuie să facă? Să ducă iar greul vieții și să aștepte, să spere, ce?

Cât de mult simțea acum, lipsa credinței! De ar fi creșut că există un Dumnezeu, că colo, sus, și se va resplăti tot ce ai suferit pe pămînt, ar fi simțit o mîngăere. Dar nici aceasta nu-i rămasese. E greu să suferi fără nădejde!

Se uită la ceas. Eră vremea când el trebuia să vie. Se desbracă încet.

El intră tăcut și rece ca întotdeauna.

„E gata masa?

„Da, haidem — și trecu inaintea lui în sofragerie. El o privi un moment, scrutător, fără a zice o vorbă. Ghicise el, ce suferise ea în lipsa lui?

Viața își reluă iar cursul ei.

Remase și trebuia să rămăe.

Bucureșci, novembre.

Lia Măgură.

Serată literară în Oradea-mare.

La 3 decembre n. viața socială română din Oradea-mare s'a deșteptat pe câteva clipe din amorțea sa. Causa deșteptării a fost serata literară aranjată în seara aceea de tinerimea română de aici.

În alte locuri, mai în centrul elementului românesc, astfel de serate n'au importanța pe care o au aici la margine. Iată cuvîntul pentru care din capul locului felicităm tinerimea c'a avut frumoasa inspirațiune și nobilul curagiu d'a aranjă în mijlocul

indolenței, aceasta serată, care să întrunească toată societatea română din orașul nostru și din împrejurime. S'a și adunat un număr frumosel, ceea ce probează că și aici este un public românesc dornic de progresul cultural național. Succesul acesta credem că va îndemna tinerimea ca în iarna aceasta, d. e. în ajunul anului nou și mai târziu în carneval, să aranjeze și alte serate de aceste.

Programa seratei a fost următoarea :

1. „Foaie verde de mohor“ cor bărbătesc de T. Popovici, executat de corul „Hilaria“.
2. „Nebunul“ de George Coșbuc, declamat de dl Fabiu Bontescu.
3. „Quodlibet“ din concertele lui Beriot și Viotti aranjat și executat pe violină de dl Virgil Ciacan.
4. „Factorii existenței naționale“ disertație de dl Michail Popa.
5. „Din ședetoare“ cor bărb. de I. Vidu, executat de corul „Hilaria“.
6. „Nița Panjen“ monolog comic de C. Brădicăan, predat de dl Iustin Nemet.
7. a, „Cântecul mărinarilor“ cor bărb. de Tudor cav. de Flondor, b, „Marșul cântăreților“ cor bărb. de Leo cav. de Goian, executat de corul „Hilaria“.

Esecutarea acestei programe n'a lăsat nimic de dorit. Cântările, declamațiunile, discursul, monologul, muzica au fost toate subliniate cu aplauze generale.

Îndeosebi trebuie să relevăm succesul mare al corului „Hilaria“, condus de dl învățător Nicolae Firu. Vocă curate, armonie corectă și un solist escelent. A fost o adevărată surprindere plăcută pentru tot auditorul.

Dl Fabiu Bontescu, care a represintat partea dramatică, a declamat cu multă simțire poesia lui Coșbuc.

Dl Virgil Ciacan a probat că este mai mult decât un simplu diletant, manuând arcușul cu adevărată bravură, care a făcut deliciile ascultătorilor.

Dl Mihail Popa s'a prezentat cu o lucrare bine compusă; dar acustica rea a suprimat multe părți.

Dl Iustin Nemet a predat monologul cu atâta vervă și umor, cum rar se poate vedea la diletanți. Publicul ținut în continuă ilaritate, l-a respălit cu aplauze frenetice.

După concert a început dansul cu Hora, care a ținut până noaptea târziu.

La serata aceasta au luat parte un numer frumos de dame și anume: doamnele, Buna, Buzas, Drimba (Toboliu.) Fășie, Frite (Cordău), Firu, Gitye, Hetco, Iványi, Maister, Papp, Popu, Ruscha, Sfurlea (Ceheiău,) Torsan, Vulcan — și dsoarele surorile Marioara și Rosina Drimba, surorile Eugenia și Gizela Fășie, Eugenia Frite, Elena Gitye, Veturia Hetco, Rosalia Iványi, surorile Aurora și Elena Papp, Silvia Pap, Lucia Popu, surorile Cornelia și Elena Sfurlea, Emilia Torsan.

Despărțământul oradan al Asociațiunii.

Convocare.

P. T. membri fondatori, pe viață, ordinari și ajutători ai „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“, din despărțământul Oradea-mare, precum și toți binevoitorii acestei instituțiuni, prin aceasta sunt convocați la

adunarea generală cercueală

care se va ținea în Oradea-mare, la 13/26 decembre 1903 a. m. la 10 ore, în sala mică de la otelul „Arborele verde“, pe lângă următorul

Program :

1. Deschiderea adunării.
2. Alegerea a 2 membri pentru verificarea procesului verbal.
3. Alegerea comisiunii de 3 pentru censurarea raportului general despre activitatea comitetului.
4. Alegerea comisiunii de 3 pentru censurarea rațiociniului și proiectului de budget.
5. Raportul general al comitetului despre activitatea dezvoltată în decursul anului.
6. Raportul cassarului.
7. Alegerea unei comisiuni de 3 pentru acuirea membrilor noi și încassarea taeselor.
8. Eventualele disertațiuni, care au a se insinua cel puțin cu 3 zile înainte presidiului.
9. Rapoartele comisiunilor.
10. Încheierea adunării.

Oradea-mare, din ședința comitetului ținută la 1 decembro 1903.

Nicolae Zigre m. p.
președinte.

Andrei Horvath m. p.
Secretar.

LITERATURĂ.

Tabla de la Lugoș. Iarna trecută s'a găsit la Lugoș, după moartea unei bătrâne, în casa acesteia, o tablă de lemn, sculptată cu text și chipuri sfinte. Tabla aceasta a ajuns în mâna dlui Mihail Bésán, notar public regese, la care a vedut-o și dl dr. Valeriu Branisce. Actualul ei proprietar, dl Bésán, a tras de pe ea o sută de esemplare în o tipografie din Lugoș și a studiat-o cu ajutorul mai multor bărbaiți de specialitate. A studiat-o și dl Branisce, care a publicat rezultatul studiilor sale în o serie de articoli în ziarul seú „Drapelul“, de unde acum i-a reproduș în o broșură sub titlul pus în capul acestor rânduri. Tabla datează din secolul al XV-lea și a fost menită pentru tipar. Este dar un foarte important document istoric literar românesc. Valoroasa lucrare a dlui Branisce merită să atragă atențiunea învățăților noștri.

Calendarul Minervei pe anul 1904, scos la lumină de institutul de arte grafice Minerva din Bucureșei, ocupă și de asta-dată un loc de frunte între calendarele destinate pentru anul viitor. Are o mulțime de ilustrațiuni, cele mai multe reușite și o parte literară bine aleasă. Sub titlul „Tarde venientibus ossa“ se publică „o pagină uitată din prosa lui V. Alecsandri“, care s'a reproduș din „Familia“ anul 1881 nr. 8, inse redacțiunea a uitat să noteze aceasta, de și la alte reproduceri pretotindenă indică izvorul. În capul volumului se află portretul regelui Carol, apoi o admirabilă fotochromografie în 4 colori represintând un Păstor român. Ilustrațiuni represintă pe bărbaiți meritați în marea operă a culturii naționale. Atențiune deosebită se dă Academiei Române, cu portretele a 51 de membrii morți și vii; ilustrațiuni deosebite ne arată edificiul Academiei și salele bibliotecei. Sub titlul „Dascălii noștri“ se continuă șirul profesorilor de frunte de dincolo și de dincoace de Carpați. Un capitol separat ne presintă localul Societății de binefacere Leagănul St. Ecaterina din

București și portretele damelor conducătoare. Mănăstirea Sinaei, renovată în curând, ni se înfățișează prin 4-5 ilustrațiuni frumoase. Școala ceramică din Tergul-Jiului prin 4 ilustrațiuni. Expoziția asociației române de știință, care a avut un succes atât de mare și a atras admirațiune pentru dl dr. Istrati, care a stat în fruntea ei, ni se prezintă prin 4 clișeurile bune. Din Munții Apusenii ai Transilvaniei ni se dau porturi populare. Câte un capitol separat e dedicat istoricilor Onciul și Bunea, dându-ni-se și portretele lor. Din aceasta schițare se vede că acest calendar merită să fie spriginit cu cea mai mare căldură de toate casele românești. Prețul 1 leu și 25 bani.

Calendarul Nou pe anul 1904, publicat de librăria Ciurecu et. Comp. din Brașov, se prezintă și de asta-dată cu un cuprins variat și interesant. Prețul 40 bani.

TEATRU ȘI MUSICĂ.

Societatea de lectură „Petru Maior“ a studenților universității din Budapesta va aranja în memoria metropolitului Andrei baron de Șaguna, duminică la 13 decembrie st. n., ședință festivă în sala din etagiul I al otelului „Archiducele Ștefan“ (István főherceg, Akadémia-utza 1. szám.) Începutul la orele 8 seara. Program: 1. Deschiderea ședinței de către președintele societății. 2. Wagner: Ouvertura operii Lohengrin, executată de orchestra societății. 3. „Mama la poezii noștri“, disertațiune de Horia Petra-Petrescu, stud. în filosofie. 4. Beriot: Fantasia, solo de violină, esec. de Leo Bohățel, stud. tehn., acompaniat la pian de Aurel Iorga, stud. în med. 5. „Din copilărie“, schiță de Anton Domide, stud. la ped. sup. 6. Mozart: Sonata I, solo de cello esec. de Virgil Muntean, stud. în med., acompaniat la pian de Aurel Iorga, stud. în med. 7. Ivanovic: „Suvenir de Moscva“, vals, esec. de orchestra societății. — După producțiune cină comună à la carte.

Serbarea Șaguna la Sibii. Societatea de lectură Andrei Șaguna va ține sâmbătă la 29 noiembrie (12 decembrie n.) ședință publică în memoria marelui arhieru Andrei, în sala cea mare a seminarului Andreian. Program: 1. Deschiderea ședinței prin președintele societății. 2. a, „Te chem, o noapte, vin!“ de * * b, „Imnul unirii“, melodie de C. Porumbescu, armonizat pentru cor de bărbați de T. Popovici, cântate de corul societății. 3. „Cuvânt ocașional“, rostit de Aurel Oancea, cl. c. III-lea. 4. a, „Cântecul ciobanului“, mică fantasia românească pentru flaut cu acompaniament de pian, cântat de Victor Murășan, cl. c. II-lea. b, „Baladă“, pentru violină cu acompaniament de pian, de C. Porumbescu, cântată de Octavian Murășan, cl. c. III-lea. 5. „Dama cu Camelii“, poezie de H. Lecca, declamată de Tit Morariu, cl. c. I-iu. 6. „Ouvertura din Craiul nou“, de C. Porumbescu, executată de orchestra societății. 7. „Știința și credința“, disertațiune de Ilie Beleuță, cl. c. III-lea. 8. „Mănăstirea Putna“, baladă de Bolinteanu, musica de I. Vorobchievici, cântată de corul societății. 9. „Nunta în codru“, poezie de G. Coșbuc, declamată de Filon Flucus, ped. c. I-iu. 10. „Potpouriu românesc“ de * *. executat de orchestra societății.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Catedrala din Sibii. Consistoriul arhieresc român ortodox din Transilvania publică concurs, cu termin până 'n 1 martie 1904, pentru ajustarea internă a bisericii catedrale din Sibii, anume pentru lucrările de sculptură în lemn a iconostasului, a amvonului, a scaunului arhieresc etc. Spre acest scop stă la dispoziție 5.000 coroane.

Creare de biserici și școli române în Macedonia. Dl Spiru Haret, ministrul de culte al României, a cerut camerei un credit de 600.000 lei pentru construire de biserici și școli române în Macedonia. Camera a făcut ministrului mari ovațiuni.

C E E N O U ?

Hymen. Dl dr. *George Măcelar* și dsoara *Agnes Cristea* s'au căsătorit în Sibii. — Dl *Ioan Niga* arhier și dsoara *Adrienne Nadăș* s'au cununat marți în Budapesta.

Pentru Casa Națională din Sibii dl dr. *Nicolae Vecerdeea*, dirigentul filialei din Brașov a institutului „Albina“ din Sibii, a dăruit două mii de coroane și astfel s'a inseris între fondatorii ei. Comitetul Asociațiunii, luând act cu deosebită recunoștință de aceasta generoasă donațiune a dlui dr. Vecerdeea, a decis să i se eternizeze numele pe tabla de marmoră a fondatorilor Casei Naționale. Tot spre acest scop a contribuit câte 200 coroane dnii: Iosif Șterea Șuluțiu, Parteniu Cosma, Ioan F. Negruțiu, dr. Octavian Rusu; câte 100 de coroane, dnii dr. Cornel Diaconovich, dr. Ilarion Pușcariu, dr. Eusebiu R. Roșca, dr. Ilie Beu; câte 50 de cor. dnii Nic. Ivan, dr. At. Marienescu, Ioan Papiu, dr. Miron, E. Cristea, dr. Liviu Leményi; 40 cor. dl Nicolae Togan, 30 cor. dl Arseniu Bunea.

Noi advocat român în Caransebeș. Dl dr. *Mihail Bradicean*, din Lugoj, care de curând a făcut censură de advocat, ș-a deschis cancelaria în Caransebeș.

Institut românesc de credit în Ciacova. La Ciacova s'a înființat un noi institut românesc de credit, cu numele „Ciakovana“ și cu un capital social de 100.000 coroane. Adunarea constituantă s'a ținut în 15 noiembrie n. Cu asta ocașiune s'a ales și direcțiunea, care apoi ș-a ales președinte pe dl protopresbiter Ioan Pinciș. Noul institut își va începe activitatea în 1 ianuarie 1904.

Băncile române din Ungaria și Transilvania. „Anuarul băncilor române“, apărut zilele trecute la Sibii, constată că la finea anului 1902 numărul băncilor române s'a urcat la 90. În anul acela s'au dat pentru scopuri culturale 78.639 coroane.

Călințarul săptămânei.

Dumin. a 27-a după Rusali, ev. 13 dela Luca, gl. 2, v. 5

Ziua sept.	Călințarul vechi	Călinț nou
Duminică 30	† Ap. Andreiu	13 Lucia
Luni 1	Pr. Naum	14 Nicasie
Marți 2	Pr. Avacum	15 Celian
Miercuri 3	Pr. Sofronie	16 Adelaida
Joi 4	† M. Varvara	17 Lazar
Vineri 5	C. Sava sf.	18 Grațian
Sâmbătă 6	(†) P. Nicolae	19 Nemesie

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDĂS NR. 14/296b.)

MERSUL TRENURILOR.

Valabil de la 1. octombrie 1903.

Budapesta—Orade—Predeal—București						București—Predeal—Orade—Budapesta.							
		Accel.	Person.	Accel.	Person.			Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.	
Budapesta	pleacă	6 50	8 30	2 —	5 45	9 15	București	pleacă	— —	7 50	— —	— —	9 15
Szolnok	"	9 07	11 31	3 59	9 27	11 19	Predeal	"	— —	3 32	— —	— —	1 12
Szajol	"	9 21	11 49	4 12	9 46	11 33	Brașov	sosește	— —	5 00	— —	— —	2 18
P.-Ladány	"	10 43	2 —	5 28	11 53	12 55	"	pleacă	— —	7 48	5 8	— —	2 45
Berettyó-Ujfalu	"	11 18	2 47	6 03	12 46	1 33	Feldiora	"	— —	8 27	5 58	— —	3 15
M.-Peterd	"	— —	3 —	— —	1 00	— —	Homorod Kőhalom	"	— —	10 03	7 44	— —	4 23
M.-Keresztes	"	— —	3 12	— —	1 14	— —	Sighișora	"	— —	11 40	9 45	— —	5 49
Bihar-Püspöki	"	11 48	3 32	— —	1 36	— —	Mediaș	"	— —	12 40	10 58	— —	6 37
Oradea-Mare	sosește	11 56	3 42	6 39	1 48	2 11	Kis Kapus	"	— —	1 25	11 50	— —	6 50
Oradea-Mare	pleacă	12 21	4 10	6 46	2 06	2 18	Blaș	"	— —	2 16	12 40	— —	— —
Velența	"	— —	4 17	— —	2 31	2 26	Küküllőszeg (Blaș) "	"	— —	2 21	12 58	— —	— —
F.-Oșorheiű	"	— —	4 28	— —	2 42	— —	Teiuș	sosește	— —	3 02	1 42	— —	7 35
Teleagd	"	12 51	4 50	7 15	3 03	2 51	"	pleacă	12 05	3 38	8 48	2 07	8 6
Aleșd	"	†1 04	5 08	†7 28	3 21	†3 05	Aiud	"	12 28	3 58	9 07	2 29	8 22
Vad	"	1 27	5 33	7 50	3 45	3 26	Felviñt	"	12 54	4 20	9 30	2 51	8 54
Ciucea	"	2 14	6 42	8 37	4 52	4 16	M. Ujvár	"	1 03	4 27	9 37	2 58	— —
Huedin	"	2 46	7 23	9 08	5 32	4 52	Sz. Kocsárd	"	1 58	4 32	9 53	3 11	— —
Jegenye	"	3 10	7 55	†9 33	†6 01	— —	Ar. Gyéres	"	2 30	5 12	10 30	3 48	9 24
Cluș	sosește	3 42	8 37	10 08	6 59	5 55	Apahida	"	4 02	6 27	11 45	5 02	— —
Cluș	pleacă	4 20	8 50	10 47	8 30	6 11	Cluș	sosește	4 27	6 48	12 07	5 24	10 46
Apahida	"	4 41	9 07	11 11	8 59	6 27	Cluș	pleacă	5 23	7 00	12 53	6 17	11 10
Ar. Gyéres	"	5 56	10 16	12 36	10 41	7 27	Jegenye	"	†6 11	7 59	†1 33	7 21	— —
Sz. Kocsárd	"	6 33	10 56	1 40	11 31	7 52	Huedin	"	6 40	8 37	2 05	7 58	12 23
M. Ujvár	"	6 40	11 03	1 58	11 40	— —	Ciucea	"	7 09	9 19	2 38	8 37	12 55
Felviñt	"	6 48	11 12	2 07	11 50	— —	Vad	"	7 47	10 08	3 20	9 32	1 37
Aiud	"	7 11	11 34	2 32	12 20	8 16	Aleșd	"	†7 59	10 25	†3 32	9 49	†1 50
Teiuș	sosește	7 32	11 52	2 55	12 46	8 32	Teleagd	"	8 11	10 42	†3 44	10 07	2 03
"	pleacă	— —	12 24	— —	1 43	8 37	F.-Oșorheiű	"	— —	11 01	— —	10 27	— —
Küküllőszeg (Blaș) "	"	— —	1 07	— —	2 28	9 5	Velența	"	8 32	11 10	— —	10 37	2 26
Blaș	"	— —	1 14	— —	2 36	— —	Oradea-Mare	sosește	8 38	11 17	4 09	10 44	2 32
Kis Kapus	"	— —	2 15	— —	3 48	9 47	Oradea-Mare	pleacă	8 43	11 36	4 15	11 04	2 38
Mediaș	"	— —	2 33	— —	4 03	10 01	Bihar-Püspöki	"	8 52	11 47	— —	11 14	— —
Sighișora	"	— —	3 47	— —	5 43	11 —	M.-Keresztes	"	— —	12 05	— —	11 37	— —
Homorod-Kőhalom	"	— —	5 35	— —	7 54	12 26	M.-Peterd	"	— —	12 17	— —	11 50	— —
Feldiora	"	— —	7 16	— —	9 40	1 35	Berettyó-Ujfalu	"	9 23	12 29	4 52	12 05	3 18
Brașov	sosește	— —	8 —	— —	10 25	2 09	P.-Ladány	"	10 06	1 34	5 40	1 19	4 03
"	pleacă	— —	11 —	— —	— —	2 19	Szajol	"	11 21	3 8	6 59	3 04	5 19
Predeal	sosește	— —	1 11	— —	— —	3 31	Szolnok	"	11 44	3 35	7 32	3 37	5 39
București	"	— —	8 05	— —	— —	9 10	Budapesta	sosește	1 50	6 20	9 35	7 10	7 50

Oradea-Mare—Arad.						Arad—Oradea-Mare.									
		Person.						Person.							
Oradea-Mare	pleacă	10	20	4	45	7	—	Arad	pleacă	5	10	11	20	9	35
Ósi	"	10	30	4	56	7	16	Chitighaz	"	6	14	12	31	10	54
Less	"	10	48	5	05	7	40	Ciaba	sosește	6	40	12	57	11	24
Cefa	"	11	03	5	34	8	05	Ciaba	pleacă	7	—	1	38	4	50
Salonta	"	11	26	6	20	8	46	Giula	"	7	27	2	02	5	26
Kőtegyán	"	11	44	6	24	9	15	Sarkad	"	7	47	2	22	5	54
Sarkad	"	11	54	6	33	9	31	Kőtegyán	"	7	57	2	32	6	10
Giula	"	12	18	6	57	10	01	Salonta	"	8	23	2	57	6	47
Ciaba	sosește	12	37	7	29	10	30	Cefa	"	8	42	3	15	7	18
Ciaba	pleacă	2	05	7	41	4	32	Less	"	9	04	3	33	7	51
Chitighaz	"	2	34	7	56	5	38	Ósi	"	9	21	3	49	8	16
Arad	sosește	3	32	9	—	6	05	Oradea-Mare	sosește	9	32	4	00	8	31

Numerii cei groși înseamnă timpul de la 6 ore seara până la 5 ore 59 de minute dimineața. — Numerii s'émnați cu † înseamnă stațiunile, unde trenurile numai condiționat se opresc.